

Аверчев О.В. – д.с-г.н, професор
Дімітрієв С. – аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ
СОНЯШНИКУ В УМОВАХ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО СТЕПУ УКРАЇНИ**

Україна – одна з провідних держав з виробництва соняшнику. По об'ємах його вирощування Україна займає перше місце в світі.

За даними USDA, світовий ринок розраховує отримати від України в нинішньому сезоні майже 5 млн т соняшникової олії, що на 15% більше попереднього. Частка України у світовій торгівлі соняшnikовою олією оцінюється на рівні 56%, що підтверджує одноосібне світове лідерство за зовнішніми продажами цього продукту. Для порівняння: експорт олії з Росії становитиме 1,9 млн т, або 21% світового продажу, Аргентини — 0,6 млн т (6%). Загалом Україна експортує соняшникову олію у 90 країн, у тому числі найбільше в Індію, Китай, країни ЄС, Туреччину та Єгипет.

Виробництво олійних культур належить до основних напрямів діяльності в сільському господарстві України. Підтвердженням цього є зайнятість ними посівних площ. Торік усіма категоріями господарств засівалося 26,7 млн га ріллі. При цьому олійні культури займали майже 30 % всіх площ. До того ж, і минулого року частка олійних культур в структурі посівів знаходилася на такому ж рівні [1]

Соняшник – одна з прибуткових культур України з найвищим рівнем рентабельності серед сільськогосподарських культур. Соняшник більш ніж на 90% забезпечує сировинну базу і функціонування олійно-жирового підкомплексу України. Так, у 2015 р. від реалізації соняшникової олії господарства суспільного сектору отримали 28148,1 млн. грн. прибутку, тому соняшник посідає особливе місце в економіці та формуванні експортного потенціалу країни.

Високий рівень рентабельності вирощування цієї культури та виробництва з неї олії, зумовлений мінімальними виробничими витратами і порівняно високою реалізаційною ціною, стимулював значне розширення посівних площ. Висока відпускна ціна робить олійнопереробну галузь економічно вигідною для народного господарства України, сприяє підйому економіки. Попит на соняшник і соняшникову олію суттєво не зменшується при зростанні цін. Тому виробництво олійних культур і олієжирової продукції є одним з пріоритетних і перспективних напрямів розвитку аграрного сектора економіки України [2, с. 15-19].

Основою вітчизняного виробництва олійних культур є насіння соняшнику. Його частка у загальному виробництві цієї групи культур становить майже дві третини. Упродовж останніх років в Україні спостерігалася тенденція до збільшення виробництва насіння соняшнику

Якщо у 2005 році врожай цієї культури становив 4,7 млн т, то у 2015 р. близько 11 млн т. Цьому сприяло утримання великих масштабів

господарювання. Нинішнього року посівні площі під культурою становили майже 5 млн га, що на третину більше 2005 р. З розширенням площ під культурою підвищувалася врожайність. Якщо у 2005 р. врожайність соняшнику становила 12,8 ц/га, то нинішнього - понад 20 ц/га.

Найбільші площі олійних культур зосереджувалися у Кіровоградській (743 тис. га), Запорізькій (568), Дніпропетровській (558) та Полтавській (536 тис. га) областях. При цьому в цих же регіонах були більш масштабні площі під соняшником. Домінуюче вирощування соняшнику зосереджувалося у великих та середніх сільськогосподарських підприємствах. Так, частка посівів соняшнику у сільськогосподарських підприємствах становила 60%, фермерських господарствах - 20%. Решта - господарствами населення.

Позитивну динаміку виробництва насіння соняшнику в Україні відображає діаграма (рис. 1).

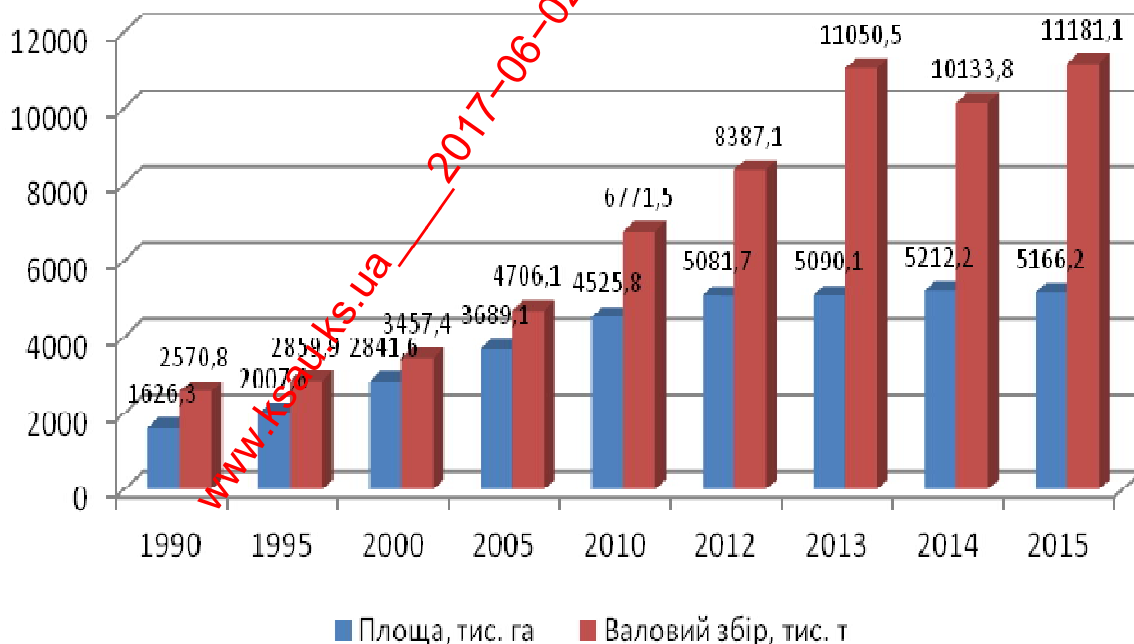

Рис. 1 – Динаміка виробництва соняшнику в Україні

В Україні посівні площі під цією культурою із кожним роком збільшуються. Площа, з якої фактично зібрано урожай соняшника, у 2015 р. складає 5166,2 тис. га. Валовий збір становить 11181,1 тис. т, урожайність із 1 га зібраної площі склала 21,6 центнерів, по окремих господарствах піднімалася до 25 ц/га. Основні площі посівів соняшнику зосереджені в Степовій зоні і на півдні Лісостепу. У сільськогосподарських підприємствах валовий збір за період 2000-2015 рр. зростає втричі – за рахунок збільшення площі на 61,6 % та урожайності – на 94,9 %.

Цьогоріч валовий збір основних видів олійного насіння в Україні очікується близько 16,3 млн т, що на рівні минулого сезону. При цьому

виробництво ріпаку скоротиться до 1,76 млн т проти 2,2 млн т торік, а виробництво сої зросте до рекордних 4 млн т проти 3,87 млн т [3].

Діаграма свідчить, що площі, відведені під соняшник в Україні стабілізувалися на рівні 4,5-5,2 млн га, особливо у період 2010-2015 рр. Проте, валові збори мають стійку тенденцію зростання за рахунок підвищення врожайності від 15 до 22 ц /га.

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприятливі для вирощування соняшнику і дають змогу отримувати високоякісну сировину і продукти виробництва в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу.

Разом із тим, подальший розвиток галузі вимагає ґрунтовної економічної оцінки, перегляду цілого ряду позицій щодо технічно-технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього комплексу.

На сьогоднішній день перед науковцями та товаровиробниками гостро постали питання забезпечення сталості землеробства, підвищення його продуктивності на основі ресурсо- та енергозбереження в умовах зрошуваного землеробства. Існуючі способи зрошення вже не відповідають сучасним вимогам часу.

На думку вчених, однією із перспективних систем зрошення є краплинне. Відомо, що потенційні можливості технологій краплинного зрошення досягаються у першу чергу за рахунок оптимізації водного та поживного режимів ґрунту, дозволяють отримувати достатньо високі рівні врожайності за одночасної мінімізації питомих витрат на одиницю продукції. Цей факт є основним стимулом у впровадженні цього способу зрошення при вирощуванні соняшнику в умовах Причорноморського степу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ринок соняшнику нового врожаю / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/6749-rynok-sonyashnyku-novogo-vrozhaia.html>.

2. Меліх О.О. Сучасний стан та напрями розвитку ринку соняшникової олії в Україні / О.О. Меліх, Н.В. Пасменко // Економіка харчової промисловості. – 2015. - Том 7, Випуск 3. – С. 15-19.

3. Вирощування соняшнику на краплинному зрошенні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://propozitsiya.com/ua/viroshchuvannya-sonyashnyku-na-kraplinnomu-zroshenni>.